

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

СОПІГА ВІКТОР БОРИСОВИЧ

УДК 37.016:656.13 “195/199”

Підготовка майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін до навчання
автосправи старшокласників загальноосвітньої школи
(друга половина ХХ століття)

13.00.02 – теорія та методика навчання технологій

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Туранов Юрій Олексійович,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
доцент кафедри технологічної освіти та
охорони праці.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Цина Андрій Юрійович,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка,
завідувач кафедри виробничо-інформаційних
технологій та БЖД;

кандидат педагогічних наук, доцент
Зікій Григорій Савелійович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, доцент кафедри
загальнотехнічних дисциплін.

Захист відбудеться 01 квітня 2015 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано 28 лютого 2015 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

М. П. Малезик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах модернізації української держави відбуваються зміни в усіх сферах життя нашого суспільства, зокрема триває реформування системи вищої освіти. Вимоги до фахової підготовки майбутніх учителів ставляться в Законах України «Про освіту» і «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті.

В Україні постійно зростає кількість різних автотранспортних засобів. Також удосконалюються технічні параметри автомобілів, у тому числі їхні швидкісні характеристики. Це змінює умови дорожнього руху: збільшується інтенсивність руху автотранспорту, зростає щільність автомобільних потоків тощо. В такому становищі будь-яка помилка водія може спровокувати дорожньо-транспортну пригоду. У зв'язку з цим вимоги до професійності водіїв автомобілів значно підвищуються.

Рівень підготовки багатьох водіїв, на жаль, не завжди відповідає сучасним вимогам. Спостерігається негативна тенденція зростання аварійності на дорогах України. Згідно з офіційною статистикою, в дорожньо-транспортних пригодах в нашій країні щороку гинуть тисячі людей і десятки тисяч зазнають поранень. Такі показники вказують на наявність серйозних проблем у фаховій підготовленості водіїв.

Майстерність шоферів суттєво залежить від їх професійної підготовки в автошколах і навчальних закладах, яку здійснюють учителі автосправи. Тому постає проблема дослідити позитивні і негативні чинники, які визначають рівень фахового навчання цих учителів. Значущість теми зумовлюється також вагомістю проблеми збереження життя і здоров'я учасників дорожнього руху, необхідністю подальшого реформування системи професійної підготовки вчителів до профільного навчання автосправи.

В умовах розвитку сучасної школи важливим аспектом в удосконаленні теорії і практики викладання автосправи є врахування досвіду другої половини ХХ ст. У цей період відбувалися процеси, які варто враховувати під час підготовки водіїв і вчителів автосправи, а саме: постійно збільшувалася кількість автотранспорту і зростала інтенсивність його руху; періодично вносилися зміни та доповнення у правила дорожнього руху; в загальноосвітніх школах у 1950-х роках почали вивчати автомобіль; у закладах загальної середньої освіти в 1960–1990-ті роки впроваджувалася та вдосконалювалася підготовка водіїв; тривали пошуки шляхів оптимізації підготовки вчителів загальнотехнічних дисциплін до викладання автосправи.

Окремим аспектам вказаної проблеми присвячені праці багатьох науковців. Концептуальні засади, реформування та оновлення змісту освіти

професійної підготовки майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін розглядали В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Сидоренко, Д. Тхоржевський, А. Цина та ін.; відбір та формування змісту освіти фахівця і змістовної підготовки вчителя автосправи – В. Беспалько, В. Гусев, П. Дзюба, В. Поляков та ін. Психологічні аспекти підготовки водіїв висвітлені у дисертації Ю. Бриндікова. Ретроперспективний аналіз підготовки учителів праці здійснений у дисертаціях Б. Струганця, А. Федорович, І. Шиманович та ін. Особливості підготовки майбутніх вчителів до викладання автосправи розкриті в дисертаційних дослідженнях Г. Васильченко, І. Герніченко, П. Дзюби, Г. Зікія, А. Педорича та ін.

Деякі питання історико-педагогічного аналізу викладання автосправи розглянуто в кандидатських дисертаціях, зокрема, ретроспективно досліджено підготовку вчителів загальнотехнічних дисциплін, трудового навчання, технологій. Так, А. Педорич здійснив порівняння навчальних планів, простеживши розвиток навчання майбутніх викладачів автосправи; Б. Струганець проаналізував організаційні питання підготовки шкільних педагогів за напрямом «Автосправа» як складову підготовки вчителів трудового навчання у 1958–1994 рр.; у контексті дослідження підготовки вчителів праці А. Федорович окреслила основні проблеми спеціалізації «Автосправа» у 1970–1980-х роках; І. Шиманович розглянула особливості вивчення предметів з автосправи студентами як складової політехнічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання в другій половині ХХ ст.

Проте в наукових працях наразі недостатньо проаналізовано організаційні, навчальні і методичні аспекти підготовки студентів педагогічних вищих навчальних закладів (ВНЗ) до навчання автосправи в другій половині ХХ ст.

Детального аналізу змісту і методики підготовки вчителів до навчання автосправи в історичному контексті, який би давав змогу комплексно вирішувати проблеми викладання автосправи в сучасних умовах, у педагогічній літературі явно не вистачає. Це й зумовило вибір теми нашого дослідження **«Підготовка майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи старшокласників загальноосвітньої школи (друга половина ХХ століття)»**.

Об’єкт дослідження – підготовка майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін до викладання автосправи.

Предмет дослідження – зміст, методика та організація підготовки вчителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи старшокласників загальноосвітньої школи в другій половині ХХ ст.

Мета дослідження – проаналізувати зміст, методику та організацію підготовки майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін до навчання

автосправи в загальноосвітніх школах України в другій половині ХХ ст., виявити особливості цього процесу, які можуть бути ефективними в сучасних умовах.

Завдання дослідження:

1. Розкрити вплив соціально-економічного середовища в країні на становлення і розвиток підготовки вчителів автосправи в другій половині ХХ ст.
2. Дослідити зміст й організацію та виокремити історико-педагогічні етапи підготовки майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи в загальноосвітніх школах в другій половині ХХ ст.
3. Проаналізувати дидактичні аспекти підготовки вчителів до викладання автосправи старшокласникам загальноосвітньої школи в другій половині ХХ ст.
4. Виявити особливості підготовки вчителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи старшокласників загальноосвітніх шкіл в другій половині ХХ ст., які можуть бути ефективними в сучасних умовах.

Теоретичною основою дослідження є загальнонауковий метод системного аналізу, досягнення педагогіки, методики викладання автосправи та інших наук, що розкривають основні принципи відбору змісту освіти для ВНЗ; філософська теорія наукового пізнання; системний, структурно-функціональний і прогностичний підходи до підготовки майбутнього фахівця; концептуальні положення Законів України «Про освіту» і «Про вищу освіту», Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті.

Для вирішення поставлених у дослідженні завдань використано комплекс **методів** науково-дослідної роботи:

- теоретичних: аналіз науково-педагогічної літератури і періодичних видань, вивчення навчально-методичних, програмних і нормативних матеріалів для виявлення особливостей підготовки майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін з автосправи у ВНЗ; порівняння, класифікація та систематизація теоретичних даних для дослідження сутності, структури і змісту викладання фахових дисциплін під час підготовки майбутніх учителів; узагальнення результатів дослідження;
- емпіричних: бесіди, інтерв'ю з викладачами, вчителями, методистами, анкетування, спостереження за навчальним процесом на заняттях з метою виявлення фактів використання в сучасних умовах окремих методичних засобів підготовки вчителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи в другій половині ХХ ст.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що вперше:

- досліджено соціально-економічні фактори другої половини ХХ ст., які впливали на підготовку вчителів автосправи (зростання кількості

автотранспорту в державній і приватній власності; внесення змін і доповнень у правила дорожнього руху; організація міжшкільних навчально-виробничих комбінатів (МНВК); запровадження та відміна обов'язкової професійної освіти учнів у 1980-х роках; економічна та соціально-політична криза в країні наприкінці 1980-х – в 1990-х роках);

– виявлено та обґрунтовано історико-педагогічні етапи розвитку підготовки вчителів загальнотехнічних дисциплін до викладання автосправи в другій половині ХХ ст.: 1) запровадження навчальних предметів з автосправи в педагогічних ВНЗ і накопичення емпіричного досвіду їх викладання (1950–1960-ті роки); 2) модернізація системно-методичної підготовки вчителів автосправи (1971–1980-ті роки); 3) занепад вивчення автосправи в загальноосвітніх школах і педагогічних ВНЗ (1990-ті роки);

– вивчено організаційно-методичні аспекти підготовки майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи в другій половині ХХ ст. (викладання студентам педагогічних ВНЗ автотракторного практикуму, вивчення автомобіля і правил дорожнього руху, проходження технологічної та педагогічної практики, організація методичної підготовки);

– встановлено окремі особливості викладання автосправи в другій половині ХХ ст., що можуть бути перенесені в умови сьогодення України (алгоритм проведення уроків з вивчення будови автомобіля, методика використання відеоматеріалів на заняттях, активізація пізнавальної діяльності у процесі вивчення правил дорожнього руху тощо).

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в можливості використання його матеріалів у розробці нових програм з фахової підготовки майбутніх учителів до навчання автосправи старшокласників загальноосвітніх шкіл, у створенні навчально-методичного забезпечення. Ознайомлення з визначеними у дисертації особливостями загальнотехнічної підготовки в другій половині ХХ ст. сприятиме використанню в сучасних умовах досвіду організації підготовки вчителів до викладання автосправи та уникненню негативних явищ, які існували у ВНЗ країни в досліджуваний період. Матеріали будуть корисними для ВНЗ у процесі читання лекцій та проведення лабораторно-практичних занять з будови й експлуатації автомобіля, правил і безпеки дорожнього руху, методики автосправи і методики навчання техніки (трудового навчання, технологій), для викладачів і слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів.

Апробація результатів дослідження проводилася шляхом участі в Міжнародній науковій конференції «Інноваційні технології управління якістю підготовки майбутніх учителів фізико-технологічного профілю» (Кам'янець-Подільський, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Наука вчора, сьогодні, завтра» (Новосибірськ, Росія, 2014 р.), Всеукраїнській науково-

практичній конференції з міжнародною участю «Професійний розвиток та становлення особистості сучасного фахівця в умовах освітнього простору» (Хмельницький, 2013 р.), Всеукраїнській науковій інтернет-конференції «Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів» (Умань, 2013 р.), IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Науково-дослідна робота в системі підготовки фахівців-педагогів в природничій та технологічній галузях» (Бердянськ, 2013 р.), V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів» (Умань, 2013 р.), IX Всеукраїнській науковій конференції «Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації» (Тернопіль, 2013 р.).

Основні результати дослідження впроваджено у навчальний процес Бердянського державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 64-08/1811 від 20.10.2014 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 1795 від 10.10.2014 р.), Житомирського державного університету імені І. Франка (довідка про впровадження № 139 від 16.09.2014 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження № 1168-33/03 від 08.09.2014 р.), Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка про впровадження № 01-02/520 від 16.09.2014 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації відображено у 12 публікаціях: 6 – статті у фахових наукових виданнях (з них 1 – в науковому зарубіжному виданні), 5 – статті в інших журналах і тези наукових конференцій, 1 – методичні рекомендації.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел із 261 найменування, додатків. Загальний обсяг дисертації – 261 сторінка, основний текст викладено на 206 сторінках. Робота містить 19 таблиць (з них одна на всю сторінку) і 6 рисунків, 18 додатків на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, проаналізовано ступінь наукової розробки проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження, охарактеризовано методи, які використовувалися, розкрито наукову новизну і практичне значення дисертації, наведено дані щодо апробації результатів.

У першому розділі «**Підготовка вчителів автосправи як історико-педагогічна проблема**» розкрито зв'язок між використанням автотранспорту в

державі, змінами в правилах дорожнього руху і підготовкою вчителів автосправи в другій половині ХХ ст. Проаналізовано сучасні наукові доробки, в яких досліджувалися ретроспективні аспекти підготовки інженерно-педагогічних працівників, вчителів фізики, загальнотехнічних дисциплін, праці, трудового навчання. Розкрито змістовно-організаційні особливості навчання викладачів автосправи у педагогічних ВНЗ, виокремлено історико-педагогічні проблеми і тенденції означеного питання.

Встановлено, що стан освіти значною мірою залежав від соціально-економічних умов розвитку держави. Наприклад, у післявоєнний час тривав курс на швидке відновлення промисловості, який загалом реалізовувався. Одним з аспектів ефективнішого використання транспорту було збільшення кількості водіїв і покращення якості їх підготовки. Для цього здійснювалась підготовка молоді до водіння автомобілем, у тому числі навчали автосправи старшокласників загальноосвітньої школи.

З'ясовано, що в 1950–1960-х роках простежувалися спроби відшукати шляхи оптимізації організаційних і змістових аспектів підготовки вчителя автосправи. Передбачалося вивчення дисциплін з будови та експлуатації автомобіля («Автотракторний практикум», «Автотракторна справа» тощо). Також у цей період у педагогічних ВНЗ, де було передбачено вивчення предметів з автосправи, викладався факультатив «Практикум з керування автомобілем».

Важливі події, які вплинули на підготовку вчителів автосправи, відбулися в 1956 р.: було запроваджено «Практикум з машинознавства» в загальноосвітній школі; розпочато підготовку вчителів у педагогічних інститутах за навчальними планами, які передбачали предмети з автосправи; введено виробничу практику на автопідприємствах чи автозаводах для студентів фізико-математичних факультетів педагогічних ВНЗ. Із 1963 р. спостерігаються значні зміни в підготовці водіїв у школах і вчителів автосправи у ВНЗ: в загальноосвітній школі розпочалася гурткова робота з автосправи; збільшувалася кількість шкіл із вивченням автосправи у процесі виробничого навчання; у педагогічних ВНЗ розпочали готувати майбутніх учителів за спеціальністю «Загальнотехнічні дисципліни і праця», навчальним планом якої було передбачено дисципліну «Автомобілі, трактори і сільськогосподарські машини».

У 1970–1980-х роках в педагогічних ВНЗ, де відбувалась підготовка вчителів загальнотехнічних дисциплін, праці чи трудового навчання, передбачалася спеціалізація «Автосправа» або пропонувалися дисципліни на вибір з цього циклу. Вивчалися, зокрема, такі предмети, як «Автомобілі», «Ремонт і організація машинно-тракторного парку», «Правила дорожнього руху» тощо. У ВНЗ назва дисциплін відповідних навчальних планів була

однаковою. Важливими чинниками, які суттєво вплинули на зміни у підготовці вчителів автосправи в цей період, були: 1) прийняття постанови Ради Міністрів СРСР «Про організацію міжшкільних навчально-виробничих комбінатів трудового навчання та професійної орієнтації населення» (1974 р.), що сприяло підготовці водіїв із старшокласників у цих закладах, а також вимагало відповідних змін у підготовці вчителів у ВНЗ; 2) запровадження обов'язкової професійної підготовки старшокласників і прийняття постанови Ради Міністрів СРСР «Про заходи подальшого вдосконалення підготовки водіїв автотранспортних засобів» (1984 р.).

У 1990-х роках найменування і перелік предметів з автосправи вже відрізнялися між собою в різних педагогічних ВНЗ, проте їхня суть була наближена до змісту предметів, які вивчали за навчальними планами попередніх років. Переважно це були предмети «Будова автомобіля», «Основи теорії автомобілів», «Основи теорії та конструювання двигуна внутрішнього згорання», «Матеріали в автомобілебудуванні», «Експлуатація матеріалів в автомобілебудуванні», «Експлуатація автомобільного транспорту», «Ремонт автомобілів», «Методика викладання автосправи», «Правила дорожнього руху та основи безпеки руху» й ін.

Аналіз організаційно-змістових аспектів досліджуваної проблеми з урахуванням соціально-економічних факторів дозволив виокремити такі історико-педагогічні етапи підготовки вчителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи:

1) запровадження навчальних предметів з автосправи в педагогічних ВНЗ і накопичення емпіричного досвіду їх викладання (1950–1960-ті роки);

2) модернізація системно-методичної підготовки вчителів автосправи (1971–1980-ті роки);

3) занепад вивчення автосправи в загальноосвітніх школах і педагогічних ВНЗ (1990-ті роки).

У межах цих етапів виокремлено такі субперіоди:

- в 1950–1960-х рр. – 1) 1950–1956 рр., 2) 1956–1963 рр., 3) 1963–1970 рр.;
- в 1970–1980-х рр. – 1) 1971–1974 рр.; 2) 1974–1984 рр.; 3) 1984–1990 рр.

У другому розділі «**Навчально-методичні засади підготовки вчителів автосправи у педагогічних ВНЗ (1950–1990 рр.)**» досліджено організаційно-методичні особливості викладання предметів автосправи в процесі підготовки майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін. З метою об'єктивного визначення позитивних і негативних тенденцій навчання вчителів автосправи проаналізовано дидактичні аспекти навчання автосправи старшокласників загальноосвітньої школи відповідного періоду.

Дослідження методичних особливостей викладання автосправи старшокласникам загальноосвітньої школи дозволяє зазначити: у 1950–1960-х роках впроваджувалася практика використання діапозитивів, кінофільмів, кінокурсів та інших наочних ТЗН, тривали процеси пошуку оптимальної підготовки учнів до практичної їзди; в 1970–1980-х роках спостерігалось зростання кількості рекомендацій з розробки і впровадження нових методик використання ТЗН під час підготовки водіїв, зокрема, проблемного та програмованого навчання.

У педагогічних інститутах в кінці 1950-х і протягом 1960-х років на фізико-математичних або інженерно-педагогічних факультетах педвузів викладали предмети з автосправи під час автотракторного практикуму, технологічної практики, факультативних занять і спецкурсів. Методична підготовка здійснювалася у процесі вивчення методики викладання фізики чи основ виробництва, а також під час педагогічної практики (табл. 1).

Таблиця 1

Організаційно-методичні особливості підготовки вчителів автосправи в педагогічних інститутах в 1956–1970 роках

Аспекти підготовки	Організаційно-методичні аспекти
Вивчення будови й експлуатації автомобілів	Після прослуховування курсу лекцій на лабораторно-практичних заняттях виконували збирання та розбирання деталей і вузлів автомобіля, а також вимірювали окремі технічні характеристики двигунів внутрішнього згорання.
Вивчення правил та безпеки руху	Правила дорожнього руху вивчали, як правило, факультативно. Правила та безпеку руху засвоювали за допомогою плакатів і схем. У кінці 1960-х років спостерігалася тенденція до зосередження уваги на використанні ТЗН.
Навчання водінню автомобілем	Після вивчення будови автомобіля та правил і безпеки руху студенти мали можливість на базі ВНЗ навчитися практичному водінню, після цього скласти іспити в ДАІ. Якщо матеріальна база чи кадровий склад ВНЗ не відповідали вимогам, то ВНЗ співпрацювали з організаціями, в яких студенти мали змогу навчитися керуванню автомобілем.
Технологічна практика	У багатьох педагогічних ВНЗ технологічна практика проходила на автомобільних заводах, станціях чи підприємствах. Під час неї студенти були в ролі працівників цих організацій та виконували нескладні виробничі завдання, кожного дня робили записи у щоденник, а після закінчення практики звітували на підсумковій конференції у своєму ВНЗ.
Педагогічна практика	Студенти випускних курсів у процесі практики викладали, як правило, в старших класах. Майбутні вчителі фізики, основ виробництва чи трудового навчання навчали старшокласників фізики, електротехніки, машинознавства або автосправи.

У 1970–1980-х роках спостерігався процес вдосконалення підготовки студентів до викладання автосправи. У цей період науковці шукали оптимальні шляхи методичної підготовки, викладання будови й експлуатації автомобіля,

правил і безпеки дорожнього руху тощо. Їхня увага була зосереджена на реалізації міжпредметних зв'язків, використанні проблемного та програмованого навчання.

У цей час одночасно з універсальними ТЗН, які використовували у процесі викладання більшості навчальних дисциплін, на предметах з автосправи особливе місце займали спеціальні технічні засоби – автомобільні тренажери. Їхнє застосування давало можливість студентам набути початкових навичок водіння, відпрацьовувати прийоми керування автомобілем, розвивати сенсомоторні навички управління транспортними засобами.

Ще одним аспектом, на якому зосереджували увагу науковці, була реалізація міжпредметних зв'язків. Аналіз тогочасних праць дозволяє зазначити, що раціональна послідовність вивчення питань принципу роботи автомобілів у процесі засвоєння знань з технічних дисциплін («Гідравліка», «Теплотехніка», «Технологія конструкційних матеріалів», «Деталі машин», «Теорія машин і механізмів») дає змогу заощадити час на вивченні фізико-технічної складової роботи машин і використати його для більш детального вивчення будови автомобіля, його конкретних сучасних марок.

Разом з викладанням спеціальних технічних дисциплін значну увагу приділяли методичній підготовці вчителів автосправи. Її здійснювали, як правило, у процесі вивчення методики викладання загальнотехнічних дисциплін і трудового навчання та під час педагогічної практики. Студенти мали змогу ознайомитися з особливістю проведення занять з автосправи в контексті вивчення аспектів викладання технічних предметів у старших класах загальноосвітньої школи і МНВК. У педагогічних ВНЗ, в яких передбачалася спеціалізація «Автосправа», майбутні педагоги вивчали методику викладання будови й експлуатації автомобіля і правил дорожнього руху детальніше. Значну роль у методичній підготовці вчителя автосправи мало вдале поєднання вивчення будови автомобіля і методики викладання загальнотехнічних дисциплін.

Одним з недоліків, який залишався у 1970–1980-х роках, було те, що викладання будови автомобіля студентам педагогічних інститутів відбувалося практично так само, як і в технічних ВНЗ, без урахування специфіки майбутньої вчительської діяльності. Як наслідок, студенти під час педагогічної практики та вже як учителі середньої загальноосвітньої школи в перші роки викладання автосправи своїм учням стикалися з проблемою того, що, володіючи навчальним матеріалом, не могли вибрати правильний методичний прийом, не знали, на які аспекти звернути основну увагу в процесі пояснення.

У третьому розділі **«Підготовка майбутніх учителів до навчання автосправи старшокласників у загальноосвітніх школах незалежної**

України» проаналізовано проблеми викладання автосправи старшокласникам загальноосвітньої школи у 1990-х роках, досліджено зміни у викладанні фахових дисциплін майбутнім учителям автосправи в 1991–2000 роках, визначено рекомендації щодо використання попереднього досвіду навчання автосправи.

З'ясовано, що з утворенням незалежної України набули актуальності стратегічні оновлення в загальноосвітній школі. Авторитетними напрямками в освіті стали демократизація, індивідуалізація та диференціація. При цьому структура підготовки старшокласників була аналогічною до 1974–1980-х років.

Викладання автосправи продовжувалося в окремих загальноосвітніх школах, де збереглося необхідне матеріально-технічне обладнання. Оскільки економічне становище було незадовільним, то освітяни шукали не тільки шляхи вдосконалення методичних прийомів, а й вихід з цієї ситуації.

На початку 1990-х років у суспільстві була поширена думка, що МНВК не потрібні. Трудову підготовку школярів намагалися скоротити, оскільки при переході до ринкової економіки і демократичних відносин були недооцінені важливість трудового і професійного навчання в загальноосвітніх школах. Відповідно й увага до автосправи, як до одного з напрямів трудової підготовки, зменшувалася не лише в суспільних поглядах, а й у державному фінансуванні.

В остатньому десятилітті ХХ ст. у педагогічних ВНЗ намагалися вдосконалити методичну підготовку майбутніх вчителів автосправи такими шляхами: проведення мікропедагогічних ігор на психолого-педагогічних предметах; використання засобів активізації навчання на лекціях; відвідування занять в загальноосвітніх школах, МНВК чи ПТУ; вивчення особливостей реалізації міжпредметних зв'язків.

Сьогодні доцільно продовжувати підготовку вчителів до навчання автосправи старшокласників загальноосвітньої школи. У закладах загальної середньої освіти України здійснюється навчання старшокласників за різними профілями, у тому числі технологічним. У технологічному профілі передбачені великий перелік спеціалізацій, а також професійна підготовка старшокласників. У межах професійної підготовки здійснюється підготовка водіїв й автослюсарів, тобто відбувається навчання автосправи.

У сучасних посібниках недостатньо розкрито дидактичні аспекти проведення занять з автосправи. Низка корисних методичних рекомендацій щодо підготовки водіїв є в публікаціях періодичних видань минулого століття.

Щоби перевірити, чи користуються нині вчителі автосправи і студенти методичними рекомендаціями минулих років, ми провели анкетування стосовно застосування методичних розробок другої половини ХХ ст.

Анкетуванням було охоплено 77 вчителів автосправи з 15 областей України. Також ми провели анкетування серед студентів педагогічних ВНЗ, які

навчаються за спеціальностями «Технологічна освіта» і «Професійна освіта. Експлуатація та ремонт місцевого й автомобільного транспорту». В опитуванні взяли участь 63 студенти IV і V курсів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Бердянського державного педагогічного університету.

Студенти і вчителі серед методичних доробок другої половини XX ст. віддають перевагу матеріалам, які розміщені у періодичних виданнях відповідного проміжку часу (ними користуються 71,4 % студентів і 90,1 % вчителів), рідше використовують посібники з методики автосправи (50,8 % студентів і 70,1 % вчителів) і посібники з будови й експлуатації автомобіля (46 % студентів і 68,4 % вчителів). Порівняльна діаграма використання студентами і вчителями відповідних методичних розробок подана на рисунку 1.

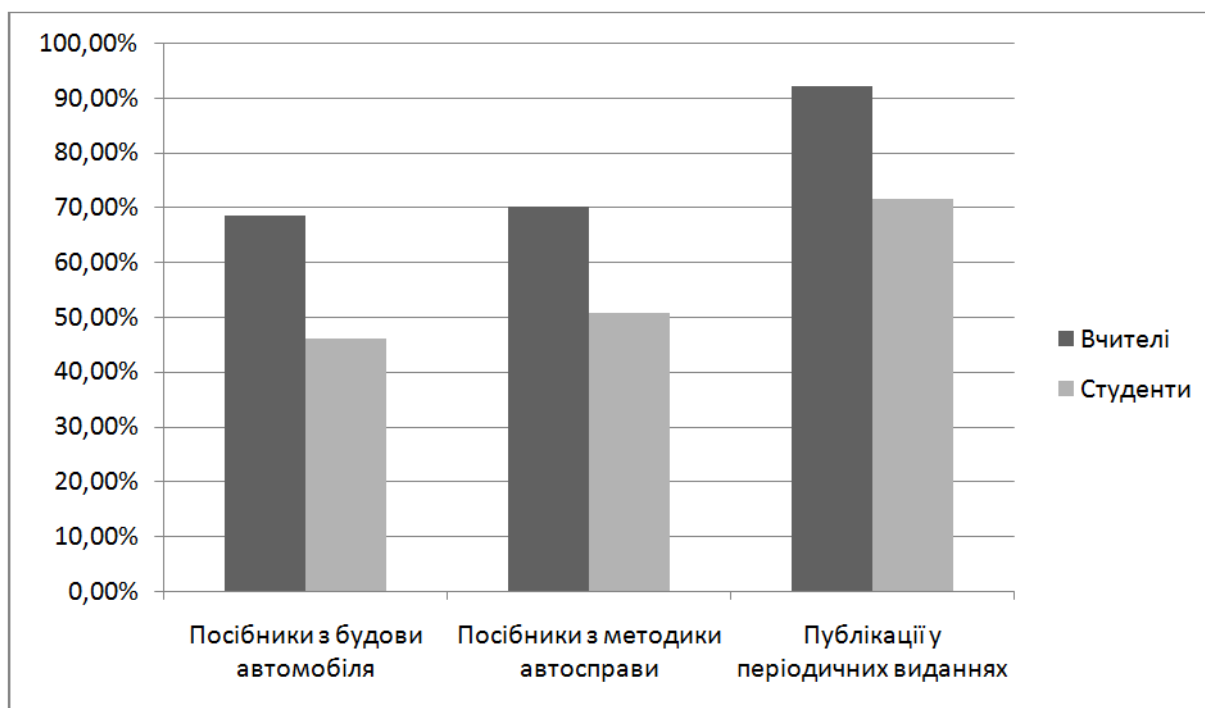

Рис. 1. Діаграма використання методичних розробок з автосправи другої половини XX ст. студентами і вчителями.

Враховуючи історико-педагогічний досвід, варто дати низку рекомендацій майбутнім учителям автосправи, зокрема: доцільно, щоб при проведенні інструктажу учні самостійно пояснювали особливості тієї чи іншої роботи; для підвищення інтересу учнів до навчання потрібно залучати їх до позакласної роботи; використовувати відеоматеріали, опираючись не тільки на сучасні розробки, а й на методичні рекомендації науковців другої половини XX ст.

У педагогічних ВНЗ, в яких викладаються предмети з автосправи, потрібно звернути увагу на покращення методичної підготовки під час вивчення спеціальних предметів, а саме: пропонувати майбутнім учителям під час захисту

лабораторної роботи з будови й експлуатації автомобіля пояснити методику викладання цих питань у школі чи МНВК; доручати студентам розробку завдань і запитань, які можна використовувати у процесі вивчення автосправи учнями загальноосвітніх шкіл; використовувати проблемний метод викладання навчального матеріалу.

При цьому майбутнім учителям автосправи варто знати про недоліки, які були в загальноосвітніх школах і МНВК в другій половині ХХ ст., зокрема: відсутність зв'язку в плануванні між навчанням правил дорожнього руху та водінням автомобіля; здійснення початкового навчання водіння на дорогах, де рухається автотранспорт, а не на закритих територіях; відсутність навчання основних принципів дій в аварійних ситуаціях; нехтування використанням демонстраційних приладів, навчальних фільмів, тренажерів.

Також потрібно уникати негативних явищ, які були допущені в педагогічних ВНЗ у другій половині ХХ ст.: надмірна політехнізація навчального процесу; перевантаження програм другорядними фактами, відомостями, незважаючи на реальний обсяг годин, що відводиться навчальним планом; недостатнє врахування міжпредметних зв'язків; слабка реалізація ідеї про те, що майбутня професія студентів – це вчитель трудового навчання із загальнотехнічних дисциплін, а не інженер; відсутність проведення студентами пробних уроків на прикладі своєї групи у процесі методичної підготовки.

Отже, в другій половині ХХ ст. було розроблено ряд рекомендацій для кращого вивчення правил дорожнього руху, будови й експлуатації автомобіля, навчальної їзди, методичного забезпечення підготовки водіїв тощо, які доцільно використовувати й сьогодні. Однак у вказаний період теоретики автосправи зробили і деякі помилки, про котрі варто запам'ятати і яких необхідно уникати в нинішньому навчанні студентів – майбутніх учителів автосправи.

ВИСНОВКИ

1. У дисертації розкрито історико-педагогічні проблеми підготовки вчителів автосправи. Аналіз джерел дозволив охарактеризувати соціально-економічні чинники, які впливали на підготовку вчителів автосправи:

- значне збільшення кількості автотранспорту, автомобільних перевезень, а також зростання закладів освіти і політехнізація навчання;
- збільшення кількості автомобілів у приватній власності та збільшення кількості шкіл, де навчали автосправи під час загальноосвітньої підготовки;
- створення МНВК, запровадження обов'язкової професійної освіти учнів та її скасування у 1980-х роках;
- погіршення економічного становища в країні наприкінці 1980-х років;

– економічна криза в 1990-х роках, яка спричинила падіння обсягів вантажних перевезень автомобільним транспортом, а відповідно зменшилася затребуваність у водіях категорії «С». При цьому різко збільшувалася кількість легкових автомобілів у приватній власності, що зумовило зростання необхідності у підготовці водіїв категорії «В».

2. Дослідження організаційно-змістових аспектів викладання автосправи в педагогічних ВНЗ з урахуванням соціально-економічних факторів другої половини ХХ ст. дозволило виокремити такі історико-педагогічні етапи:

- етап запровадження навчальних предметів з автосправи в педагогічних ВНЗ і накопичення емпіричного досвіду їх викладання (*50–60-ті роки ХХ ст.*) – науковці шукали шляхи оптимізації організаційних і змістових аспектів підготовки вчителя автосправи; запроваджено факультатив «Практикум з керування автомобілем» у педагогічних ВНЗ, де було передбачено вивчення окремих предметів з автосправи; набуто певний досвід підготовки вчителів загальнотехнічних дисциплін до викладання автосправи;

- етап модернізації системно-методичної підготовки вчителів автосправи (*70–80-ті роки ХХ ст.*) – у навчальних планах підготовки вчителів загальнотехнічних дисциплін, праці або трудового навчання було передбачено вивчення автомобіля та наявність спеціалізації «Автосправа»;

- етап занепаду автосправи в загальноосвітніх школах і педагогічних ВНЗ (*90-ті роки ХХ ст.*) – негативний вплив на освіту мала загальна економічна криза, призупинення у низці навчальних закладів фінансування матеріальної бази. Назва та перелік дисциплін з автосправи відрізнялися між собою в різних ВНЗ; при цьому їх зміст був наближений до змісту предметів, які вивчали за навчальними планами попередніх років.

У процесі дослідження першого та другого етапів еволюції підготовки вчителів автосправи ми виокремили такі субперіоди: в 1950–1960-х роках – 1) 1950–1956 рр., 2) 1956–1963 рр., 3) 1963–1970 рр.; в 1970–1980-х роках – 1) 1971–1974; 2) 1974–1984; 3) 1984–1990 рр.

Визначальними подіями для виокремлення цієї субперіодизації були: запровадження «Практикуму з машинознавства» в загальноосвітніх школах, внесення до навчальних планів педагогічних інститутів предметів з автосправи, введення виробничої практики на автопідприємствах чи автозаводах для студентів фізико-математичних факультетів педагогічних ВНЗ (1956 р.); поширення гурткової роботи з автосправи в загальноосвітніх школах, запровадження підготовки студентів за спеціальністю «Загальнотехнічні дисципліни і праця», навчальним планом якої було передбачено дисципліну «Автомобілі, трактори і сільськогосподарські машини» (1963 р.); прийняття постанови Ради Міністрів СРСР «Про організацію міжшкільних навчально-

виробничих комбінатів трудового навчання та професійної орієнтації населення» (1974 р.); запровадження обов'язкової професійної підготовки старшокласників і прийняття постанови Ради Міністрів СРСР «Про заходи подальшого удосконалення підготовки водіїв автотранспортних засобів» (1984 р.).

3. Дидактичні аспекти підготовки вчителів автосправи проаналізовані з урахуванням організаційно-методичних особливостей навчання автосправи старшокласників загальноосвітньої школи. У програмах з автосправи для загальноосвітніх шкіл було передбачено вивчення будови й експлуатації автомобіля, правил дорожнього руху та безпеки руху, а також навчальної їзди на автомобілях.

З'ясовано, що характерними особливостями вивчення автосправи старшокласниками в другій половині ХХ ст. були:

- розробка і внесення коректив у зміст вивчення автосправи школярами відповідно до змін у правилах дорожнього руху, вимогах до водіїв, особливостей трудової підготовки у закладах загальної середньої освіти;
- написання та впровадження посібників з вивчення автомобіля в загальноосвітніх школах;
- проведення занять, зазвичай, у формі класно-урочної системи навчання;
- зосередження уваги науковців на вдосконаленні методів проведення інструктажів на лабораторно-практичних заняттях;
- пошуки шляхів покращення розробки, розповсюдження і використання засобів навчання (наочність, ТЗН, відеоматеріали);
- удосконалення методики навчання керуванню автомобілем, зокрема, на перших заняттях з водіння.

Досліджено спеціальну підготовку вчителя автосправи впродовж другої половини ХХ ст. шляхом умовного її поділу на три компоненти: 1) вивчення будови й експлуатації автомобіля; 2) засвоєння правил дорожнього руху; 3) навчання практичному водінню автомобілем.

Розкрито дидактичні особливості викладання предметів з автосправи у кінці 1950-х – впродовж 1960-х років на фізико-математичних й інженерно-педагогічних факультетах педагогічних ВНЗ. З'ясовано, що вивчення автомобіля в цей період було у формі лекційних і лабораторно-практичних занять зі спеціальних дисциплін, на яких студенти ознайомлювались із характеристикою і технічними параметрами вузлів автомобіля. Увага дидактів була зосереджена на розробці і модернізації методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вчителів автосправи. Вдосконалювали методичні прийоми проведення інструктажів, використання наочності і проведення лабораторно-

практичних занять ланковим методом. Основними засобами навчання були натуральні об'єкти вивчення, ілюстрації на плакатах і в посібниках, макети вузлів автомобіля, а також кінокурси.

Встановлено, що навчання студентів водінню автомобілем здійснювалося на базі власних виробничих потужностей ВНЗ, а якщо матеріальна база була недостатньою, то навчальні заклади співпрацювали з іншими установами, в яких надавали змогу студентам підготуватися до складання іспиту для отримання посвідчення водія. Методична підготовка відбувалась у процесі вивчення методики викладання загальнотехнічних дисциплін, фізики або основ виробництва, а також під час педагогічної практики.

Дослідження методичних питань викладання предметів з автосправи в 1970–1980-х роках у педагогічних ВНЗ дозволило констатувати, що в цей час тривало вдосконалення підготовки майбутніх вчителів до викладання автосправи. Увага науковців була зосереджена не тільки на організації та здійсненні навчально-пізнавальної діяльності, а й на методах стимулювання, мотивації, контролю й самоконтролю підготовки студентів до викладання автосправи. Для цього шукали шляхи покращення таких методичних аспектів: реалізація міжпредметних зв'язків і наступності між вивченням автомобіля, фізики, гідравліки, теплотехніки та методичними дисциплінами; використання проблемного та програмованого навчання; впровадження нових ТЗН.

Аналіз змін у 1990-х роках дозволяє стверджувати, що в педагогічних ВНЗ навчальні дисципліни з автосправи мали різну назву, проте їх змістовне наповнення було подібним до аналогічних предметів минулих років. Водночас науковці досліджували різноманітні способи вдосконалення методичної підготовки вчителів, зокрема: запровадження вивчення окремих методичних прийомів на спеціальних дисциплінах; проведення мікропедагогічних ігор на психолого-педагогічних предметах; відвідування занять у школах, МНВК чи ПТУ в процесі вивчення курсу методики.

4. З'ясовано, що в умовах сучасного вітчизняного освітнього простору посібники з методики викладання автосправи використовують майже 70 % опитаних вчителів і майже 50 % опитаних студентів. Це означає, що особи, які не мають педагогічного досвіду, недооцінюють розробки минулих років. Обґрунтовано доцільність ознайомлення студентів з окремими особливостями викладання автосправи в другій половині ХХ ст., а саме: алгоритм проведення лабораторно-практичних занять; використання наочності, ТЗН і відеоматеріалів, інструктування, активізація пізнавальної діяльності учнів в процесі вивчення правил дорожнього руху (вирішення проблемних ситуацій, аналіз усних відповідей однокласників та їх доповнення, складання усних заліків і виконання

письмових контрольних робіт з однієї чи кількох тем); підвищення інтересу учнів шляхом залучення їх до позакласної роботи.

Розкрито перспективи використання досвіду підготовки вчителів автосправи в досліджуваній період, зокрема: здійснення методичної підготовки не тільки під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, а й у процесі проведення занять із спеціальних предметів («Автомобіль», «Правила дорожнього руху», «Безпека руху» тощо); реалізація міжпредметних зв'язків між спеціальними і методичними дисциплінами; відвідування, під час вивчення курсу методики, занять у МНВК або школах із технологічним профілем навчання. Методичну підготовку майбутніх учителів автосправи варто здійснювати на молодших курсах не лише в процесі засвоєння знань на дисциплінах психолого-педагогічного циклу, а й під час вивчення фундаментальних і спеціальних предметів шляхом впровадження у них методичних аспектів викладання занять з аналогічних тем в школі чи МНВК. На старших курсах під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін ці методичні знання доцільно поглиблювати і закріплювати.

Дисертаційна робота не вичерпує усіх питань стосовно підготовки вчителів автосправи в педагогічних ВНЗ у другій половині ХХ ст. Подальшого дослідження потребують питання організації наступності в підготовці вчителів автосправи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дослідження

1. Сопіга В. Б. Соціально-економічні фактори підготовки вчителів автосправи у 1950–1970 роках / В. Б. Сопіга // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. – Вип. 7. – С. 298–306.
2. Сопіга В. Б. Організаційно-змістові аспекти підготовки майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи старшокласників у 1950–1970 роках / В. Б. Сопіга // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна / [редкол. : П. С. Атамчук (голова наук. ред.) та ін.]. – 2013. – Вип. 19 : Інноваційні технології управління якістю підготовки майбутніх учителів фізико-технологічного профілю. – С. 329–331.
3. Сопіга В. Б. Організаційно-змістові аспекти підготовки студентів до навчання автосправи старшокласників у 70–80-ті роки ХХ століття / В. Б. Сопіга // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського

державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ФОР Жовтий О. О., 2013. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 286–292.

4. Сопіга В. Б. Методичні особливості використання наочних посібників на заняттях автосправи у 50–80-ті роки ХХ століття / В. Б. Сопіга // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : педагогіка. – Тернопіль, 2012. – № 3. – С. 57–62.

5. Сопіга В. Б. Соціально-економічні фактори підготовки вчителів автосправи для загальноосвітньої школи у 1970–1990 роках / В. Б. Сопіга // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ, 2013. – № 4. – С. 147–156.

6. Сопіга В. Б. Технологическая практика в системе подготовки учителей к преподаванию автодела в СССР (1956–1960-е годы) / В. Б. Сопіга // Наука и мир : международный научный журнал / гл. ред. Мусиенко С. А. – Волгоград : Научное обозрение, 2014. – № 6. – Т. 2 – С. 51–53.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Сопіга В. Б. Організація дорожнього руху як фактор підготовки вчителів автосправи у 1950–1970 роках / В. Б. Сопіга // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Хмельницький, 25–26 квітня 2013 р.) / [гол. ред. Є. М. Потапчук] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України ; Хмельницький нац. ун-т ; каф. практи. психології та педагогіки. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – С. 186–187.

8. Сопіга В. Б. Навчання майбутніх водіїв у загальноосвітніх школах як фактор підготовки вчителів автосправи у 1970-х роках / В. Б. Сопіга // Науково-дослідна робота в системі підготовки педагогів у природничій та технологічній галузях : матеріали ІV Всеукр. наук.-практ. конференції. – Бердянськ : Бердян. держ. пед. ун-т, 2013. – С. 173–175.

9. Сопіга В. Організаційні аспекти викладання автосправи в загальноосвітній школі (1955–1960-ті роки) / В. Сопіга // Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації : матеріали ІХ Всеукр. наук. конф. (18–22 листопада 2013 р.). – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – С. 21–24.

10. Сопіга В. Б. Ретроспективний аналіз підготовки майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи старшокласників у 1950–1970 роках / В. Б. Сопіга // Інноваційні технології управління якістю підготовки майбутніх учителів фізико-технологічного профілю : зб. матеріалів міжнар. наук. конф. / [редкол.: П. С. Атаманчук (гол. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – С. 245–246.

11. Сопіга В. Б. Навчання автосправи : історико-педагогічний досвід : метод. рекомендації / В. Б. Сопіга. – Тернопіль. : ТНПУ, 2014. – 36 с.

12. Сопига В. Б. Организационно-методические аспекты проведения лабораторных работ по автоделу в педагогических институтах в 1960-х годах / Виктор Борисович Сопига // Наука вчера, сегодня, завтра : сб. статей по материалам XIII междунар. науч.-практ. конференции / отв. ред. А. И. Гулин. – Новосибирск : СибАК, 2014. – № 6. – С. 95–99.

АНОТАЦІЯ

Сопіга В. Б. Підготовка майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи старшокласників загальноосвітньої школи (друга половина ХХ століття). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02. – теорія та методика навчання технологій. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2015.

У дисертації досліджуються теоретичні аспекти й досвід підготовки вчителів до навчання автосправи в другій половині ХХ ст. Проаналізовано сучасні наукові праці, в яких досліджено ретроспективні аспекти підготовки вчителів автосправи. Визначено та охарактеризовано соціально-економічні фактори, а також історико-педагогічні етапи підготовки вчителів автосправи: 1) запровадження навчальних предметів з автосправи в педагогічних ВНЗ та накопичення емпіричного досвіду їх викладання (1950–1960-ті роки); 2) модернізація системно-методичної підготовки вчителів автосправи (1971–1980-ті роки); 3) занепад вивчення автосправи у загальноосвітніх школах і педагогічних ВНЗ (1990-ті роки).

Розкрито змістові, методичні й організаційні аспекти підготовки майбутніх учителів автосправи в другій половині ХХ ст. Виявлено тенденції й перспективи підготовки студентів до навчання автосправи старшокласників загальноосвітньої школи.

Ключові слова: навчання автосправи, вчитель автосправи, загальнотехнічні дисципліни, загальноосвітня школа.

АННОТАЦИЯ

Сопига В. Б. Подготовка будущих учителей общетехнических дисциплин до обучения автодела старшекласников общеобразовательной школы (вторая половина ХХ века). – На правах рукописи.

Диссертация является рукописью на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения

технологиям. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2015.

В диссертации исследуются теоретические аспекты и опыт подготовки учителей к обучению автодела во второй половине XX века. Проанализированы научные труды, в которых исследованы ретроспективные аспекты подготовки учителей автодела. Определены и охарактеризованы социально-экономические факторы подготовки учителей автодела.

Раскрыто организационно-содержательные проблемы подготовки студентов к преподаванию автодела во второй половине XX века (изучение автотракторного практикума, введение предметов по автоделу). Освещены проблемы введения специализации «Автодело» в педагогических институтах. Выявлены и охарактеризованы три этапы подготовки учителей автодела. I. Введения предметов с автодела в педагогических вузах и накопление эмпирического опыта их преподавания (1950–1970 гг.) – прослеживались попытки отыскать пути оптимизации организационных и содержательных аспектов подготовки учителей физики или общетехнических дисциплин к преподаванию автодела; приобретено определенный опыт, который служил фундаментом для дальнейшего совершенствования содержания учебного процесса. II. Модернизация системно-методической подготовки учителей автодела (1971–1990 гг.) – в учебных планах подготовки учителей общетехнических дисциплин, труда или трудового обучения предусмотрено изучение автомобиля в одноименной дисциплине или в составе одного из объединенных курсов («Автомобили и тракторы», «Автомобили, тракторы и сельскохозяйственные машины» или «Эксплуатация и ремонт машинно-тракторного парка»); введено специализацию «Автодело» в педагогических вузах; опыт в эти годы служил основой для дальнейшего совершенствования подготовки учителей общетехнических дисциплин к преподаванию автодела. III. Упадок изучения автодела в общеобразовательных школах и педагогических вузах (1991–2000 гг.) – на подготовку учителей автодела отрицательно повлиял экономический кризис; профессиональные предметы по автоделу преподавались, как правило, будущим учителям трудового обучения с дополнительными специальностями; название и перечень дисциплин отличались между собой в различных педагогических вузах, их содержание предусматривало изучение устройства автомобиля и правил и безопасности движения, а также методики автодела; в этот период, опираясь на опыт предыдущих лет, было осуществлено обновление перечня и названий предметов в учебных планах вузов.

Исследовано специальную подготовку учителя автодела во второй половине XX века: изучение устройства и эксплуатации автомобиля, усвоение правил

дорожного движения, обучение практическому вождению автомобилем; дидактические особенности преподавания предметов по автоделу на физико-математических и инженерно-педагогических факультетах педвузов.

Раскрыто состояние и перспективы использования научных трудов второй половины XX века в условиях современного украинского образовательного пространства. Обоснована целесообразность ознакомления нынешних студентов с отдельными особенностями преподавания автодела во второй половине XX в., а именно: алгоритм проведения лабораторно-практических занятий; использование наглядности, ТСО и видеоматериалов; инструктирование; активизация познавательной деятельности учащихся при изучении правил дорожного движения; повышение интереса учащихся путем привлечения их к внеклассной работе и др.

Ключевые слова: обучения автоделу, учитель автодела, общетехнические дисциплины, общеобразовательная школа.

ANNOTATION

Sopiga V. B. Preparing future teachers of general technics learning to teach high school students automobile engineering (the second half of the XX century).

– The manuscript.

Thesis for the degree of the candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.02. – theory and methods of technology. – National Pedagogical University named by M. P. Dragomanov. – Kyiv, 2015.

The thesis investigates the theoretical aspects of teacher training and experience to learn automobile engineering in the second half of the twentieth century. There are analyzed current scientific works, in which are investigated the retrospective aspects of automobile engineering teachers training. There are identified and described the socio-economic factors, as well as historical and pedagogical stages of automobile engineering teachers training: 1) the introduction of subjects with automobile engineering in pedagogical universities and the accumulation of empirical experience of teaching (1950–1960th years); 2) the upgrading of the system-methodical preparation of automobile engineering teachers (1970–1980th years); 3) the decline of automobile engineering study in secondary schools and pedagogical higher educational establishments (1990th years).

The semantic, methodical and organizational aspects of preparation of future teachers of the automobile engineering are exposed in the second half of the twentieth century. Found out tendencies and prospects of preparation of students to the studies of the automobile engineering of senior pupils of general school.

Key words: teaching of the automobile engineering, teacher of the automobile engineering, general disciplines, general school.